

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Hrabrost se definiše kao osobina ljudi koji su smjeli, odvažni i neustrašivi.

Hrabri ljudi su napravili mnogo herojskih djela i podviga zabilježenih tokom istorije. Međutim, kako bi čovjek bio hrabar ne mora nužno da uradi neko herojsko djelo ili podvig; dovoljno je da se pokaže hrabrim u svakodnevnim situacijama.

Hrabrost je vrlina koju je moguće podučavati od najmanjih nogu kroz sve aktivnosti kojima se dijete svakodnevno bavi u kući ili u vrtiću.

Najpraktičniji način izgradnje ove vrline je da se djeci ponude konkretni primjeri hrabrih ljudi kako bi se djeca upoznala sa njihovim hrabrim djelima i razvila osjećaj divljenja, poštovanja i naklonosti prema tim hrabrim ljudima.

Djeci se mogu ponuditi sljedeći primjeri: mučenici i heroji iz nacionalne istorije koji su se herojski borili u ratovima ili ličnosti iz lokalne zajednice ili pak iz drugih zemalja koje su poznate po hrabrosti, zatim likovi iz priča, stripova i crtanih filmova, ljudi koji se bave rizičnim poslovima ili sportovima itd.

Aktivnost br. 1 "Juri, nestašni astronaut"

Kratak pregled aktivnosti:

U učionicu dolazi lutka Solomon i djeci čita priču. U drugom dijelu aktivnosti, lutka započinje razgovor o hrabrosti, a na kraju djeca prave i upoređuju zvijezde i mjesec.

Ciljevi:

- Upoznati djecu sa hrabrošću kao vrlinom.
- Izrada i upoređivanje kompleta koji se sastoje od četiri različita elementa u funkciji upoznavanja djece sa pojmom hrabrosti.

Procedure:

- Pripovijedanje
- Razgovor
- Objašnjavanje
- Posmatranje

Potrebni materijal:

_____ Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu _____

Lutka Solomon, slike ili fotografije astronauta, svemirskog broda, astronauta koji lebdi u svemiru, mjeseca, svemira; četiri zvijezde, četiri mjeseca i četiri astronauta za svako dijete (figure odštampane na tankom kartonu i isječene makazama).

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Djeci već dobro poznat "Solomon" dolazi i pozdravlja ih: "Kako ste?"

"Drago mi je da ste dobro. Sada ćete biti još bolje jer ćemo raditi jednu aktivnosti. Da li me se sjećate? Pa, za one koji me se ne sjećaju: ja sam najmudriji od svih mudraca i zato me zovu Solomon. Danas ću vam ispričati nešto što će vam se jako svidjeti. To je priča o jednom dječaku..."

"Juri, nestašni astronaut"

U jednoj dalekoj zemlji gdje među brezovim šumama teče rijeka Volga živio je jedan plavokosi dječak plavih očiju po imenu Juri koji je od najranijeg djetinjstva želio da ode na mjesec i njegove sestrice, zvjezdice.

Juri je bio nestašan, ali ponekad bi bio veoma, veoma miran. Ležao bi na zemlji i posmatrao nebo na kom su sijali mjesec i njegovih hiljadu sestrica zvijezdi.

Juri je zamišljeno posmatrao oblake. Vjerovalo se da su oblaci da su oblaci pjenasti ili pamučni zastori iza kojih stanuju mjesec i zvijezde. Veoma tihim glasom, kako ga niko ne bi čuo, kroz smijeh, Juri bi im govorio:

"Da, prelijepi mjeseci! Da, predivne zvjezdice ... ne namigujte mi više, ne šalžite mi znakove jer ću vas uskoro, veoma uskoro posjetiti!"

I tako jednog dana, nestašni Juri se zaista nađe u svemirskom brodu, pjevajući od sreće.

Koliko je samo lijepih stvari Juri vidio: plava mora, zelene šume, planine i rijeke ... i ogromna Volga i svi su ga pozdravljali i poželjeli mu sretan put.

Ali iznenada, dok je bio jako visoko, toliko visoko da je gotovo mogao da dotakne zvjezdice ... Juri pade s kreveta na pod!

Da prijatelji moji, on je sve to samo sanjao!

Sve je nestalo: i šume, i mora, i rijeke. Kako se samo razočarao!

Ali majka ga je opet stavila u krevet, nježno ga poljubila i šapnula mu na uvo:

"Kada porasteš, bićeš astronaut; ali da bi postao astronaut, moraš da budeš jako hrabar. Spavaj sada, sine! Sutra ćemo razgovarati o hrabrim ljudima.

Da li vam se sviđela priča?

Šta mislite, zašto je mama Juriju rekla da će razgovarati o hrabrim ljudima?

Djeca slobodno odgovaraju na pitanja, a nakon toga Solomon razgovara s njima o hrabrosti.

Drugi dio

Razgovor na temu: "Hrabrost astronauta" (sa pokazivanjem fotografija i slika).

Lutka Solomon kaže djeci:

"Sada ću vam reći šta je mama Juriju htjela da ispriča o hrabrim ljudima.

Hrabri ljudi su oni koji odvažno i neustrašivo reaguju u teškim situacijama; oni se ne boje i postupaju odlučno i smjelo.

Putovanje u svemir je podvig i astronauti su veoma hrabri ljudi (pokazati sliku ili fotografiju astronauta) zato što rizikuju svoje živote dok putuju u svemir. Svemir je veoma, veoma daleko. Neki od astronauta su takođe išli na mjesec (pokazati sliku svemira i sliku mjesece).

Astronauti u svemiru moraju nositi posebna odijela. Moraju uzimati kiseonik, piti i jesti u svemirskom brodu (pokazati sliku ili fotografiju svemirskog broda) zato što na mjestima gdje oni idu nema ni vode, ni hrane, ni kiseonika. To je vrlo, vrlo opasno putovanje.

Kako bi tokom putovanja mogli da žive u svemirskom brodu, astronauti moraju da prođu veoma napornu obuku. Kada raketa napusti našu planetu, astronauti počnu u njoj da lebde kao pero na vjetru (pokazati sliku ili fotografiju astronauta koji lebdi).

Sjećate se da je mama Juriju rekla: "Na putu u svemir postoje mnoge opasnosti i zbog toga astronaut mora da bude veoma hrabar". Ali to putovanje je vrlo zanimljivo, lijepo i korisno za cijeli svijet zato što zahvaljujući hrabrosti astronauta i njihovim podvizima danas mnogo znamo o svemiru i mjesecu, a u budućnosti i o drugim planetama."

Solomon pita djecu:

Da li su astronauti hrabri? Zašto?

Da li biste voljeli da budete astronaut?

Kako zovemo ljude koji čine velike podvige?

Treći dio

Vaspitač(ica) poziva djecu da izrade i uporede komplet koji se sastoji od jednakog broja elemenata: četiri astronauta, četiri zvijezde i četiri mjesece pomoću kojih će se suprotstaviti opasnostima koje vrebaju u svemiru.

Vaspitač(ica) svakom djetetu daje 12 slika, od kojih su četiri slike astronauta, četiri slike mjesece i četiri slike zvijezde. Slike će biti pomiješane.

Vaspitač(ica) kaže djeci da treba da naprave tri kompleta: jedan sa mjesecima, jedan sa zvijezdama i jedan sa astronautima. Kada djeca naprave komplete, vaspitač(ica) ih pita:

Imate li isti broj astronauta, mjeseci i zvijezda?

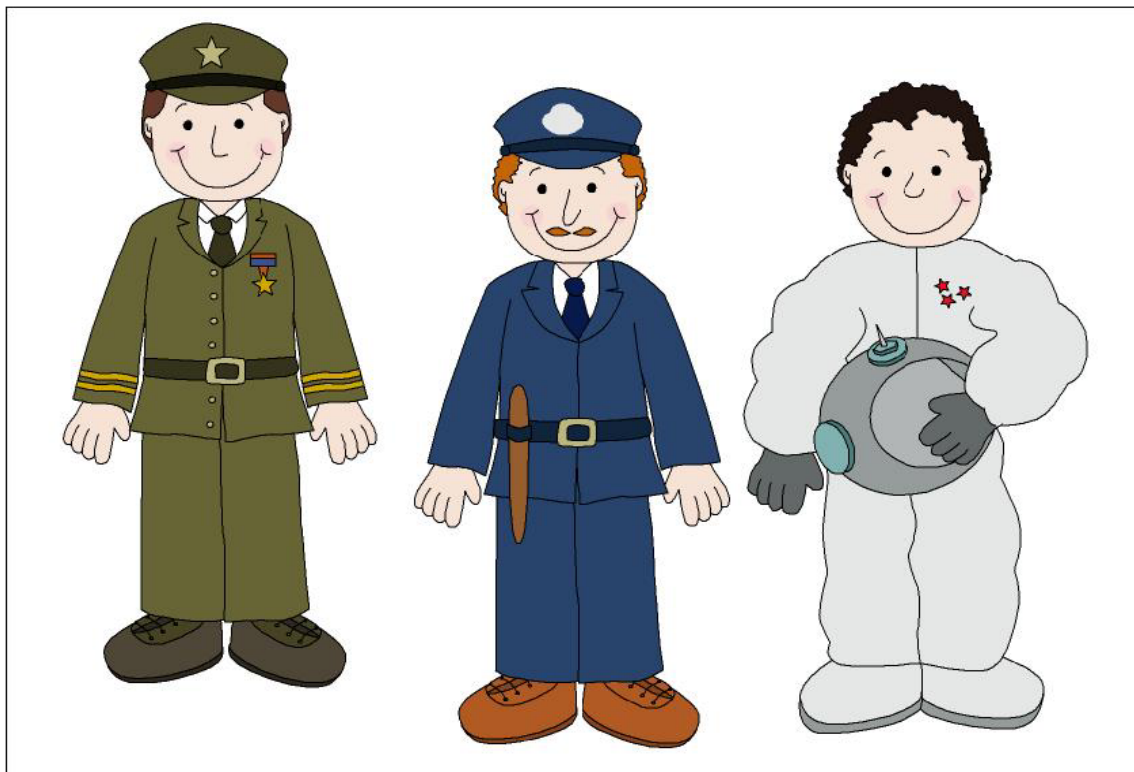
Da li su četiri astronauta jednako hrabri? Zašto?

Da li bi ova četvorica astronauta mogli zajedno da putuju u svemir?

Na kraju aktivnosti, vaspitač(ica) podsjeća djecu na riječi Jurijeve majke o astronautima i pomoću astronauta koje su izradila djeca prikazuje izmišljena putovanja u opasne dijelove svemira.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Ispravno su odgovorili na pitanja o hrabrosti astronauta.			
Iznijeli su svoje mišljenje na pitanje zašto su astronauti hrabri.			
Povezali su izrađene mjesece, zvijezde i astronaute sa hrabrošću astronauta.			

Aktivnost br. 2 "Hrabri ljudi"

Kratak pregled aktivnosti:

Vaspitač(ica) će govoriti o ljudima koji su poznati po svojim herojskim djelima ili se ističu hrabrošću. Na kraju aktivnosti, djeca će odgovarati na pitanja u vezi s ovom temom.

Ciljevi:

- Izgraditi kod djece osjećaj divljenja i poštovanja prema ljudima koji se ističu hrabrošću.

Procedure:

- Posmatranje
- Objašnjavanje
- Razgovor

Potrebni materijal:

Slike ili fotografije likova o kojima će vaspitač(ica) govoriti.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) djeci pokazuje fotografiju osobe o kojoj će govoriti. Nakon toga, ukratko opisuju njene vrline, a naročito ističe njenu hrabrost.

Vaspitač(ica) će dati nekoliko primjera (izabraće primjere koje smatra prikladnima za ovu aktivnost), a nakon toga može da nastavi sa drugim likovima u sljedećim aktivnostima.

Primjeri:

Heroji koji su branili svoju zemlju, npr. vojnici i generali, kapetani i posade ratnih brodova, piloti i posade borbenih aviona itd. (ovdje je potrebno navesti primjere heroja iz naše zemlje, lokalne zajednice ili regiona).

Muškarci koji se bave ekstremnim sportovima za koje je potrebno mnogo hrabrosti, npr. planinari ili navigatori i slično.

Visoko rizične profesije, npr. vatrogasci, piloti, mornari itd.

Istraživači, npr. svemira, kao što su astronauti, ronci koji se spuštaju u dubine podvodnih spilja, antropolozi koji proučavaju drevne civilizacije itd.

Vaspitač(ica) će pokazati slike ili fotografije tih ljudi; govoriće djeci o poslovima kojim se ovi ljudi bave te o njihovoj hrabrosti i odvažnosti u ispunjavanju radnih zadataka.

Likovi iz priča, stripova, crtanih filmova ili književnih djela, npr. Don Kihot, El Cid.

Drugi dio

Vaspitač(ica) pokazuje jednu po jednu sliku opisanih osoba i postavlja djeci sljedeća pitanja:

Ko je ova osoba?

Šta možete da kažete o toj osobi?

Kojim se poslom bavi?

Znate li zašto za ovu osobu kažemo da je hrabra?

Nakon što prikaže sve slike, vaspitač(ica) djeci postavlja sljedeća pitanja:

Koja od ovih osoba ili likova biste voljeli da budete? Zašto?

Mislite li da su svi jednako hrabri ili da je neko hrabriji od drugih? Zašto?

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Izrazili su divljenje i poštovanje dok su govorili o hrabrim ljudima.			
Ispravno su opisali herojska djela i podvige koji karakterišu hrabre ljude.			
Poistovjetili su se sa nekima od ovih hrabrih ljudi.			

Aktivnost br. 3
"Grupa hrabrih"

Kratak pregled aktivnosti:

Djeca uče pjesmu i formiraju literarnu sekciju koja se zove "Grupa hrabrih". Na predstavu ove sekcije pozvani su i roditelji.

U prvom dijelu aktivnosti, djeca uče pjesme. U drugom dijelu, biraju se djeca koja će recitovati pjesme i učestvovati u horu. U trećem dijelu djeca izvode pjesme, a na kraju vaspitač(ica) predvodi aktivnost u kojoj rezimira sve što je urađeno.

Ciljevi:

- Pobuditi kod djece emocije i pozitivna osjećanja prema hrabrim ljudima.
- Razviti kod djece smisao za recitovanje.

Procedure:

- Recitovanje
- Razgovor
- Objašnjavanje

Potrebni materijal:

Odjelo vatrogasca, mornara i istraživača i korpa slatkiša.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

_____ Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu _____

Sva djeca u grupi uče pjesme o hrabrim ličnostima i ponavljaju ih dok ih ne nauče napamet.

Drugi dio

Biraju se djeca koja će recitovati pjesme u literarnoj sekciji i horu.

Predlažemo da vaspitač(ica) nauči odabranu grupu djece da recituju sa odgovarajućom dikcijom, intonacijom i naglašavanjem riječi i da predoče emocije izražene u stihovima.

Pjesmu "Želim da budem" može recitovati dvoje djece obučene u mornarska odijela. Svako dijete recituje po jednu strofu.

Pjesmu "Biću" može izvoditi hor od 6 do 7 djece, čime se pruža prilika djeci koja nisu recitovala. Recitacije izgledaju ovako:

U prvoj strofi:

Hor od sedmoro djece kaže: Kad odrastem, želim da radim.

Dijete obučeno kao mornar kaže: Na brodu koji plovi po pučini mora.

U drugoj strofi:

Prvo dijete kaže: A ti, prijatelju, šta bi ti želio da budeš?

Drugo dijete kaže: Ja bih volio da budem veoma hrabar kako bih mogao da radim.

Treće dijete obučeno kao vatrogasac kaže: Kao vatrogasac.

Četvrto dijete obučeno kao istraživač kaže: I da se penjem na planine.

Čitav hor na kraju pjesme kaže: Svi ćemo biti hrabri!

Treći dio

Nakon predstave, vaspitač(ica) rezimira aktivnost tako što čestita djeci na trudu, dobrom izvođenju pjesme i želji da budu veoma hrabri.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Recitovali su pjesme sa pravilnom intonacijom, dikcijom i gestikulacijom.			
Pokazali su pozitivne emocije i osjećanja (zadovoljstvo, radost, veselje, uživanje itd) tokom recitovanja.			
Uspješno su koordinisali recitovanje svojih stihova u horu.			
Spontano su uzvikivali pozitivne parole o hrabrosti.			

Aktivnost br. 4 "Planinari"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra pokreta. U prvom dijelu aktivnosti, vaspitač(ica) djeci opisuje igru "Planinari". U drugom dijelu, djeca igraju igru, a na kraju aktivnosti je dodjela nagrada pobjednicima.

Ciljevi:

- Izgraditi kod djece iskustva o radnjama koje zahtijevaju odlučnost, trud i snagu, što su odlike hrabre osobe.

Procedure:

- Praktične radnje
- Objašnjavanje
- Razgovor
- Igra

Potrebni materijal:

Šipka ili konopac i zastavice.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

_____ Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu _____

Vaspitač(ica) će govoriti djeci o planinarima, pokazaće im slike ili fotografije planinara, razgovaraće s njima o odlučnosti, trudu i snazi ovih hrabrih ljudi koji se penju na planine preko strmih nagiba gdje gotovo i nema oslonca za noge, prelaze preko gudura, penju se visoko pomoću konopaca i kada se popnu na vrh planine zabadaju zastavu svoje zemlje kao dokaz svog podviga.

Vaspitač(ica) opisuje djeci da u igri treba da stignu da zastavice koja će se nalaziti na vrhu konopca ili vertikalne šipke i da moraju da se penju kao planinari kako bi je uzeli.

Zastavice će biti na kraju konopca ili vertikalne šipke na visini od najviše 2 m, pričvršćene tako da ih djeca mogu bez problema otkočiti.

Ako se koristi konopac, neophodno je da ima čvorove na svakih 20 cm i treba da je zategnut. Visina između zemlje i prvog čvora treba da bude 15-20 cm.

U svakom slučaju, vaspitač(ica) treba da računa na pomoć drugih odraslih osoba da zajedno paze i pomažu djeci tokom ove igre kako bi se izbjegli svi mogući rizici.

Pravila igre: Pobjeđuju sva djeca koja uzmu jednu od zastavica i spuste se s njom (zastavica treba da bude mala kako bi stala u džep da ne smeta djetetu dok silazi).

Drugi dio

Djeca se penju, u tome im pomaže vaspitač(ica) i druge odrasle osobe koji će im pomoći da se popnu na konopac ili šipku (onima kojima je potrebna pomoć) i sačekati ih da se spuste. Oni će takođe skinuti sa konopca ili šipke djecu kojima je potrebna pomoć u silasku.

Djeca se penju jedno po jedno. Dok se jedno dijete penje, ostali će navijati za njega/nju i klicaće onima koji uspiju da uzmu zastavu i spuste se s njom.

Treći dio

Djeca koja pobijede dobiće nagradu, a vaspitač(ica) će rezimirati aktivnost tako što će istaći da su trenutno ova djeca pobjednici, ali da će ih biti više kad se dodatno uvježbaju i reći će da su svi bili jako hrabri.

Vaspitač(ica) će podsjetiti djecu na hrabrost planinara i reći će im da će i oni u budućnosti moći da se penju na planine.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspjeli su samostalno da se popnu.			
Bila im je potrebna pomoć da se popnu.			
Sa zadovoljstvom su učestvovali u aktivnosti, pokazivali su neustrašivost.			
Pominjali su hrabrost planinara i sopstvenu hrabrost.			

Aktivnost br. 5 "Djeca razgovaraju o hrabrim ljudima"

Kratak pregled aktivnosti:

_____ Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu _____

Vaspitač(ica) će djeci dati grupnu sliku ličnosti koje su im već poznate iz prethodnih aktivnosti i zamoliće ih da odaberu jednu ličnost koju žele da opišu.

Ciljevi:

- Da djeca na jednostavan način opišu ličnosti koje su im već poznate, navodeći hrabrost kao vrlinu po kojoj se te ličnosti naročito ističu.

Procedure:

- Razgovor
- Opisivanje
- Posmatranje

Potrebni materijal:

Slike ili fotografije likova koje će djeca opisivati.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će podsjetiti djecu o čemu su govorili u prethodnim aktivnostima u vezi sa ličnostima koje će im sad pokazati.

Reći će sljedeće: "Sada morate reći sve, ali baš sve što znate o ovim ličnostima. Najprije ćete izabrati jednu sliku, a zatim ćete reći šta znate o toj ličnosti. Ne zaboravite da su to sve veoma hrabri ljudi."

Drugi dio

Svako dijete bira po jednu sliku ličnosti o kojoj želi da govori i jedno po jedno, naizmjenice, opisuju odabrane ličnosti itd. dok sva djeca ne kažu ponešto o vrlinama, osobinama, podvizima i djelima ličnosti prikazanih na slikama.

Treći dio

Na kraju aktivnosti, vaspitač(ica) će istaći hrabrost ovih ličnosti.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Uspjeli su da na jednostavan način opišu karakter odabranih ličnosti.			
Bila im je potrebna pomoć da urade šta se od njih tražilo.			
Na momente su se poistovjećivali sa nekima od prikazanih ličnosti.			

Aktivnost br. 6
Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka
"Igrajmo se"

Kratak pregled aktivnosti:

Ovo je igra uloga na temu "Hrabri ljudi". Na početku aktivnosti, vaspitač(ica) razgovara s djecom. U drugom dijelu, djeca igraju uloge koje su odabrala i na kraju odgovaraju na postavljena pitanja.

Ciljevi:

- Izgraditi kod djece iskustva o grupnim aktivnostima veoma hrabrih ljudi.

Procedure:

- Igra

Potrebni materijal:

Igračke i materijali za postavljanje i uređivanje sljedećih igraonica:

- Vatrogasci: šljemovi, crijeva za vodu, kišne kabanice, itd.
- Piloti: pilotsko odijelo i detalji na odijelu, kontrolna tabla aviona.
- Astronauti: svemirsko odijelo i detalji na odijelu, kartonska imitacija rakete i unutar nje

- jedna stolica.
- Istraživači: istraživačko odijelo i detalji na odijelu, konopci, čizme itd.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) razgovara sa djecom i predlaže im da glume hrabre ljude. Nakon toga ih pita:

Da li želite da se igrate hrabrih ljudi?
 Šta rade hrabri ljudi?
 U čemu rade?
 Kojim sportovima se bave?
 Jeste li upoznali nekoga ko je hrabar?

Drugi dio

Djeca igraju uloge koje su odabrala, npr. vatrogasac, pilot, mornar ili kapetan broda, astronaut.

Ako djeca odaberu uloge kao što su surfer, planinar i slično, vaspitač(ica) će nastojati da im ponudi odgovarajuće igračke i materijale. Ako ih nema na raspolaganju, može predložiti djeci zamišljene radnje i razne predmete koji mogu poslužiti kao zamjena i sa kojima će takođe moći da igraju svoju ulogu.

Treći dio

Na kraju igre, vaspitač(ica) će pitati djecu sljedeće:

Zašto ste odabrali tu ulogu?
 Šta biste voljeli da budete? Zašto?

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Samostalno su i adekvatno izveli osnovne radnje karakteristične za svoju ulogu i pri tome su pokazali hrabrost.			
Bila im je potrebna pomoć da odglume svoju ulogu.			
Znali su da objasne da su odabrali datu ličnost zbog njezine hrabrosti.			
Poistovjetili su se sa hrabrom ličnošću koju su glumili.			
Ispoljili su ponašanje koje se može ocijeniti kao ponašanje hrabrih ljudi.			

